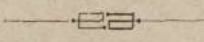

279056

Amiculu Familiei.

DIUARIU BELETRISTICU

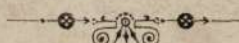
si

ENCICLOPEDICU -- LITERARIU

cu

ILLUSTRATIUNI.

BCU Cluj / Central University Library / Cluj

Biblioteca soc. „Petru Maior“

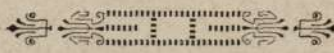
Nr. cron. 1468

Nr. grup. 8.278

Anulu XIII-1889.

Proprietariu, Redactoru si Editoru :

NICOLAE FEKETE NEGRUTIU.

GHERL'A

TIPOGRAFI'A »AUROR'A« P. A. TODORANU

1889.

P 184

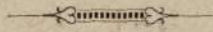
**Vorbiți, scrieți românește,
Pentru Domnedieu!**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G. Sionu.

Sumariulu „Amicului Familiei.”

Anulu XIII. — 1889.

<i>I. Novele, Románuri, Schitje, Piese teatralei etc.</i>		Vino	204.
Influinti'a mândriei	6. 23.	Doue stele	208.
40. 55. 68. 78. 91. 104. 113. 127. 137. 156.		Insielatu	216.
Ajunulu	8.	Poesii de Heinrich Heine	221.
Cine suntu?	9.	Suvenire	232.
Cele trei costume	26.	Ce e amorulu? Seninu erá	234.
In mediulu noptiei	41.	Umbr'a si eu. — Ce n'am vedíutu?	238.
Cotillionulu	56.	Epigrame: Unulu. Altulu. Nebunii vécului.	
Modernitati	69.	Intieptii	245.
Cântarea primaverei	83. 95.	Tie. — La O.	269.
Prin mórte la victoria	85. 97. 110. 121. 134. 144.	Cá umbr'a	276.
Christosu a inviatu	108.		
Minunea minuniloru	118. 131. 140.		
Cântaréti'a	158. 171. 182. 206. 227.	<i>III. Studii sociali, literari, scientifice.</i>	
Inelulu	167. 194. 218. 239. 249.	Pentru fratii Istro-Románi	10.
	253. 264. 276. 292.	Diamantulu	12.
Prob'a de focu	173. 185. 197. 222. 233. 246.	Cugetári despre valórea si desvoltarea ca-	
O istorie de visiuni	243.	racterului 27. 101. 125. 155. 163. 237.	
Sub fagi	257.	261. 273. 285.	
Umbre de iubire	269.	Despre amoru	30.
Suferintiele unui gourmandu	280.	Amentiri din revolutiunea anului 1848. in	
Nu credeti pretiniloru!	296.	Transilvani'a	43. 57. 71.
Te iubescu!	302.	Mus'a Romána	73.
		Scrisori din Románi'a	146.
		Consciinti'a latinitatii între Románii din se-	
		colii trecuti	149. 177.
<i>II. Poesii. — Romanulu... Iubiáu... Vîno</i>		Femeile (caracterisare)	172.
la sênu-mi	14.	Cuventare rostita cu ocaziunea desvalírei mo-	
Invitare la abonamentu pe an. 1889	15.	numentului fericitului Ioanu Fekete	
Cum se implinesce visulu	27.	Negrutiu	209.
Poesii de Heirich Heine	29.		
Barc'a roza. — Poesii de Heinrich Heine	45.	<i>IV. Biografii. — Ioanu F. Negrutiu</i>	1. 17.
Totu ast'feliu	70.	33. 49. 61.	
Poesii de Heinrich Heine. — Momentulu		Michailu Stroesco	77.
celu mai fericitu	72.	Episcopulu Ioanu Popasu	89.
Lasa fluturii	85.	Dr. Aurelu Muresianu	161.
Tu n'ai pierdutu nimicu	91.	Constantinu Morariu Andrieviciu	189. 201.
Lasa gândirea-ti	98.	213. 225.	
Si tu lacremi totu mai ceri?	116.	<i>V. Illustratiuni. — Ioanu F. Negrutiu</i>	5.
O demanétia pre Mediesiu	122.	Natur'a in amortiéla	21.
Tóte 'si au menirea	131.	Primulu patinagiu	37.
Lume întórta	140.	In toiulu petrecerei	53.
Si m'a cuprinsu	144.	Frumós'a Elisa	65.
Visuri. Mângaiere nu mai erá	154.	Michailu Stroesco	81.
Nu este ochiu	159.	Episcopulu Ioanu Popasu	93.
Multe flori	163.	Isusu pe cruce	105.
Sosire si plecarea	166.	Amic'a bolnava	117.
Ultimulu doru	170.	Pitiulucu	128.
Linu-mi trece	180.	Inc-o icóna frumós'a mai un'a si	
N'au fostu si nu voru fi	185.	inca un'a	141.
Cându antáu	192.		
Ce-i speranfi'a?	196.		

Unu artistu între musicantii de sate	153.	Rug'a Beatissimului Parente Pontifice înaintea	
Dr. Aurelu Muresianu	165.	Statuei S. Petru	289.
Odorulul celu mai scumpu	181.	Pomulu de craciunu	297.
Constantinu Morariu Andrieviciu	193.		
Dusa pe gânduri	205.	<i>VI. Diverse.</i> — 14. 31. 46. 59. 74. 87. 99. 112.	
Acompaniare	217.	123. 135. 147. 159. 175. 187. 199. 211.	
Nópte buna! — Buna deminétî'a!	229.	223. 235. 247. 258. 270. 282. 304.	
Fabul'a padurei	241.		
Chiar' la tîmpu	252.	<i>VII. Glume illustrate.</i> — 16. 32. 48. 60. 76. 88.	
Turnulu Eifel	265.	100. 112. 124. 148. 176. 188. 200. 212.	
Miculu gourmandu	277.	224. 236. 248. 260. 272. 284. 307.	

FAMILIUL FEMEIEI

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU-LITERARIU CU ILLUSTRATIUNI.

Joanu Fekete Negrutiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Ferice celu ce spune cându căuta se cobore
In negrele morminte, P'ai sei bun' cunoscuti
Aceste vorbe sânta: ferice celu-ce more
Cu fruntea cununata de stima si vèrtuti.

(Bolintinenu.)

I.

Numerulu distinsiloru barbati ai Natiunei române scade mereu. — Poporulu român din Ardélu, beseric'a si scól'a româna jelesce éراس; pentru-cà unu distinsu fulcru, unu adeveratu »preotu cu crucea 'n frunte« a disparutu din sènu lu lor!

Joanu Fekete Negrutiu, celu mai zelosu si mai cu védia protopopu român, ce au avutu vre-odata orasiulu Clusiu, — unulu dintre cei mai populari si mai desinteresati canonici, ce au vediatu óre-cându Blasiulu, infocatulu si neintimidatulu sustiitoriu si aperatoriu alu asiédiaminteloru beserice române unite, si aprigulu luptatoriu pentru drepturile poporulu român — nu mai este intre noi! Parasí pamèntulu si acestu »be-trânú cu védia,« despre care potemu dice cu bardulu nationalu :

„Te-ai dusu pe calea sortii, pe care toti vomu merge,
Desi nu toti ca Tine cu cugetu liniscitu,
Cà-ci mórtea alu Teu nume din inimi nu ni-lu sterge.“¹⁾

Joanu Fekete Negrutiu se trage din famili'a Fekete, care odinióra portá numele de

¹⁾ A. Muresianu.

Oltènu. Vètr'a acestei familii e satulu românescu Sucutardu in Ardélu, pe Câmpia. Famili'a acést'a a tîenutu din vechime satulu acel'a, precum si alte sate vecine, cu preoti.

Dènsulu s'a nascutu in ¹⁵/₂₇ Ianuarie 1817 cá gemenu, dar' soçulu seu Vasilie, la trei septemâni dupa nascere a si moritu. Numele tatalui seu a fosta Gregoriu, ér' alu mamei s'ale Glicerina. Dintre 8 fratini, patru s'au facutu preoti, unulu dupa absolvarea câtorv'a clase a remasu economu (tatalu redactorelui Nicolae F. Negrutiu), ér' tóte trei fetele au fosta preotese.

In etate de 7¹/₂ ani prunculu Joanu, care erá celu mai desceptu intre toti fratii sei, fù dusu dimpreuna cu cei'alalti trei frati mai marisiori la scólele unguesci rom. catolice din Clusiu. Dupa absolvarea claseloru normali, nepotèndu tatalu lorú invinge cu spesele enorme, ce i-le càsiunáu tuspátru in Clusiu, pe Joanu si pe Nicolau i-au dusu pe clasele gimnasiali la Blasiu, unde si dènsii, cá toti scolarii diligenti si cu portare buna, au fosta ajutati cu pâne, si unde a percursu

si terminatu clasele gimnasiali, cursulu filosoficu si celu teologicu (1842), cu lauda si cu celu mai bunu progresu. ¹⁾

Calitatile s'ale eminente spirituali si fizice, o minte descépta, o inima patrinsa de celea mai nobile sémțieminte, o nisuintia spre totu ce e adeveratu, bunu si frumosu, o statura impunătoare cu o frunte lata, ochi mari schinteitori de prudentia si iubire, o față pururea vesela 'ti tradáu la prim'a vedere: că baiatulu devenitu june va fi unu barbatu spre fal'a némului seu. Nu-i mirare dar', dacã acestea calitati i-i câscigara intr'o mesura mare respectulu si simpatia conscolariloru, iubirea si stim'a profesoriloru si a mai mariloru sei, asiã incãtu indata dupa terminarea studiiloru teologice, cu inceputulu anului scolastecu 1842, fũ denumitu profesorulu in prim'a clasa gimnasiala si in 1844 la »fisica« in liceulu din Blasiu. — Morindu protopopulu Clusifului Teodoru Baldi, in timpulu celu mai criticu, in 1847, nimeni nu se aflã mai potrivit pentru acelu postu de sentinela neadormita a beserice si preste totu a causei romãnesci, decãtu zelosulu profesorulu Joanu Fekete. Asiã cu finea anului 1847 fũ denumitu de parochu si administratorulu protopopescu alu Clusifului, si totu atunci cu datulu de 26 Novembre: »in considerarea calitatiloru laudabile si a facultatiloru spirituali distinse« de membru in comisiunea instituita prin guvernulu țierei la Clusiu pentru censurarea cartiloru. ²⁾

In 22 Novembre 1850 este denumitu prin consiliulu locu-tiitoriu transilvanenu că profesorulu de limb'a si literatur'a romãna la gimnasiulu superioru romano-catolicu din Clusiu. In 30 Octombrelu 1851, Metropolitulu de pia memoria Siulutiu »in considerarea că oficiulu de vice-archidiaconu l'a portatu cu acuratetia si cu lauda,« — 'lu

¹⁾ »Cum laude et optimo progressu morumque probitate.« — Testimoniu dtto 18 Martie 1856 Nr. 162, estradatu prin curia archiepiscopesca la mandatulu metropolitulu Siulutiu.

²⁾ In originalu: „Mélto tekintetbe vétetvén Tisztelendőségnek dicséretes minőségei 's kitünő elmebeli tehetségei, melyeknél fogva itten jobb oldalról ajánlatni érdemelte...”

E Regio Magn. Principatus Trans. Gubernio die 26 Nov. 1847. Nr. 13497.

promovéza la gradulu de archidiaconu si 'lu denumesce de assesoru consistoriulu metropolitanu. In 1861 'lu vedemu figurându că membru alu reuniunei museului transilvanenu, ér' in 1862 fũ innaintatu la demnitatea de canonicu metropolitanu in Blasiu. — La anulu 1864 fũ denumitu de directorulu alu scóleloru normali din Blasiu si de inspectorulu alu scóleloru rurali gr. cat. din archidieceasa.

In dóue rënduri adeca: in 1863 dupa mórtea episcopulu Joanu Alexi, si in 1870 a fostu propusu la Inaltulu regimu in loculu primu de episcopulu alu Gherlei, ér' in anulu 1868, cu ocasiunea alegerei de metropolitulu a obtienu 36 voturi.

Ca cive alu patriei fũ alesu in an. 1863 de deputatu la diet'a transilvana din Sibiu in I. cercu electoralulu alu Clusifului, si totu atunci de membru delegatu in cas'a deputatiloru Inaltulu consiliulu imperialulu, ér' că membru in comitetulu de administratiune a comitatelorulu Clusiu si Alb'a inferióra mai adese-ori.

A fostu membru ordinariulu pe vietia alu »Associatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporulu romãnu« chiar' dela intemeierea acesteia, precum si alu altoru societati culturale.

Precum vedemu din schitiile premise, J. F. Negrutiu parte a trecutulu, parte poteã trece, — deca dreptate i-se faceã, — prin tóte gradurile hierarchice, precum si prin distinctiunile cele mai inalte posibile unui individulu, ce s'a dedicatu sublimei chiamari de preotu romãnescu. — »Prea bunulu Domnedieu are alte planuri pentru Reverendissim'a Domni'a T'a, cari póte se se efeptueze alta-data in cercustari mai fericitóre, decum suntu cele ce me ascépta pre mine,« i-i scriã actualulu Metropolitulu si Archiepiscopulu Esclentia S'a Dr. Joanu Vancea. ¹⁾

Dar' nu numai acésta impregiurare este, care ne impune a scrie biografi'a canoniculu Joanu Fekete Negrutiu, nu, ci si deto-

¹⁾ In scrisóra dtto Urbea mare 3 Noemvre 1865, ca respunsu la gratulatiunea repausatulu Negrutiu, din ocasiunea denumirei Es. S. de episcopulu la Gherl'a.

rintî'a morala de-a amintî si consemná faptele sevêrsîte de dênsulu pe tôte terenele atinse, spre a se indemnâ urmasii la asemenea fapte: spre marirea lui Domnedîeu, spre latîrea sântei s'ale beserici, spre aperearea nêmului seu, precum si spre inaintarea intelectuala, morala, si sociala a acestuî'a.

Cu acêsta ne implinimu o detorintîa impusa si prin sânt'a scriptura, unde se dîce: »Aducetî-ve aminte de faptele strabuniloru vostri, pomenindu-i pe dênsii, intaritî-ve cu spiritulu cá si voi insî-ve se ve faceti mariti in amintirea urmasîloru vostri.«¹⁾

II.

Spre a poté apreçîá dupa meritu activitatea si rezultatele obtîenute, fie prin o persóna morala, fie prin un'a fisica, trebuie se tînemu contu de tôte impregîurarile, sub cari s'a ivitu, s'a desvoltatu, a traítu si a lucratu respectiv'a persóna si anume: loculu unde? tîmpulu cându? si cercurile prin cari a trebútu sè se misce. Acestea ajuta multu intru resolvirea mai multu ori mai puçinu norocósa a problemei acestei vietî dela care atêrna si obtîenerea cununei, si déca nu a nemurirei celu puçinu a neuitarei pietóse.

Se examinamu si se dejudecamu nitîelu aceste impregîurari relativu la subiectulu nostru!

Loculu nascerei lui Joanu Fekete Negrutiu am dîsu cà este Sucutardulu din partea nordica a Câmpiei. — Câmpi'a se estinde cámp prin mijloculu Transilvaniei, si este unu tîenutu undulatoriu: déluri mai mici cu cóste estinse, coline plesîuve, vâi neregulate si mai multu ânguste, afundîmi concave (in forma de cazanuri), ici-colo preerate cu câte o mocirla, respective cu câte unu lacu cu trestisiuri estinse, si cu cârduri de paseri apatice, a càroru glasuri diferite atingu straniu urechile caletoriloru.

Laculu celu mai mare se afla la Tîag'a, care este otarîsîa cu Sucutardulu. Privita dintr'unu punctu mai inaltu câmpi'a, tí-se pare cà vedî o mare intinsa, a càrei valuri ar' fi inghietiate. Dar' atátu cóstele déluriloru si ale colineloru, câtu si sîesurile suntu

fórtè roditóre si bogate de pasiuni grase. Muntenii, ma si tierile de prin pregîurulu Transilvaniei, numescu câmpi'a de obicei grânariulu Ardêlului, de-acî si numirea cea poetica: câmpi'a grânósa.

Locuitorii acestuî tîenutu suntu, potemu dîce eschisivu români néosi, printre cari nici astadi, — prelânga tôte opintirile inimice, — n'au potutu strabate nici straini, nici obiceiuri straine. Acêsta câmpia, precum rodesce si nutresce de vécuri cu pâne din prisosintîa pe colonii sei români, — asiá s'a îngrijitu provedintî'a: cá se incoltîesca, se dee viétia, se nutrêasca si se pórtè pe câmpurile s'ale si pre geniî cei mari ai Româniloru ardeleni.

Pentru-câ, déca muntii ni-au datu pre unu Radu Negru, pre unu Joanu Corvinu Uniadi, pre unu Janculu, pre unu Acsente si pre altii, cari cu spad'a in mâna au tîenutu in respectu pe duşmanii neamului românescu: apoi câmpi'a ni-a datu pre unu Sîncal, pre unu Petru Maioru, pre unu Papiu Ilarianu, pre unu Baritîu, cari cu capulu loru desceptu, cu pén'a maestra in mâna au sustîenutu si aperatu drepturile neprescriptibile ale poporului românu, au versatu lumina preste originea adevêrata si trecutul acestu poporu greu incercatu, si au doveditu lunei scientifique, cumcâ Româniî au dreptu la acestu pamêntu »ingrasiatu cu sudóre si cu sânge de eroi românesci.«

In acestu românescu tîenutu s'a nascutu Joanu Fekete Negrutiu, aprópe de Tîag'a, intr'unu tîmpu, cându pe-acolo erá viaa memori'a marelui Sîncal, care petrecusè acolo, cá docente privatu la pruncii comitelui Daniilu Vas, sîese ani de díle 1796—1803.¹⁾

Déca este adevêratu ori nu, ce'a-ce se spune, cumcâ adeca, la nascerea fie-cârui omu, geniî buni se cêrta cu cei rei asupr'a predomnirei nou-nascutului, nu scimu, dar' atát'a potemu dîce si acî, cà geniulu marelui istoricu românu planându inca pe-acele locuri, se pare a fi depusu pre fruntea pruncului Joanu la nascerea lui, »sarutulu inteligentiei, alu iubirei si alu staruintiei nobile

¹⁾ I. Carte a Macaveiloru.

¹⁾ In Sucutardu sta si astadi si se arata gradin'a de pomi plantata prin insusi Sîncal.

pentru némulu seu!« ... Nascutu între câmpeni si în cas'a unui preotu românú, a începutu Joanu Fekete Negrutiu de micu a se desvóltá si a cresce în spiritu curatu românescú si a se oteli în sântiemintele s'ale românesci ast'felú, încátu nici promisiunile, nici momelele nici intimidările, nici persecutiunile si în celea din urma nici batjocurile brutale, degenerate în batai formali și nemilóse la Clusú (în 1848), din partea antagoniloru nu au fostu în stare necum a-lu frânge dar' nici chiar' a-lu clatiná.

Prelânga o atare pregătire si educatiune primita în cas'a parintiesca, merge baiatul Joanu la Clusú, unde observându, cu ager'a s'a minte juvenile, contrastulu piramidalu dintre moravurile si deprinderile cele simple dar' fórté firesci ale românului si dintre cele prefacute, nefiresci si faciarnice ale strainiloru, — mai multu a trebútu a se fi întaritu în inim'a lui: iubirea si alipirea cu trupu si cu sufletu de cele de-ântáiu. — Cândú a trecutú la Blasú, (în anii 1829—1830) »la cea mai bogata si roditóre resiedintia scolariá românescá,« precum díce invetiátulu academicu Odobescu, acolo a aflatu abundantu materialu sanetosu si omogenu spre perfectionarea mintii, consolidarea sântieminteloru si formarea caracterului seu în directiunea curatu nationala, primita în cas'a parintiesca, pentru-cá acolo: circulé, fierbeá si clocoteá fâra incetare o agera, regulata si nesdruncinata viétia soçiala românescá.

»In Blasú, — în acestu micu opidu, — cum díce distinsulu si regretatulu Papiu Ilarianu,) care a fostu dela unire încóce, este si va fi cu tóta probabilitatea si pe viitoriu: fântân'a si tari'a cea mai solida a Românimeii luminate nu numai în Ardélú, ci prin invetiaturile lui Petru Maioru, G. Sincái, Mículu, Cipariu, Baritiu etc., a càroru scóla a fostu Blasúlu, fântân'a si tari'a românismului preste totu; — în Blasú, în scólele de-ací începú a se formá chiar' din tîmpulu trecerei ací a lui Joanu F. Negrutiu prin profesorii cei mai invetiati si mai curati nationalisti, în frunte cu Barnutiú, — apostolulu si oraclulu Româniloru din câm-

pulu libertatii, — dicitu a se forma ace'a generatiune luminate, carea fú gat'a a trece în cele mai grele, mai critice timpuri prin sabie si focu: pentru limb'a, legea si natiunea româná. — pentru acestea clenodii si visterii mai scumpe a ori-carui românú cu inim'a la locu.«

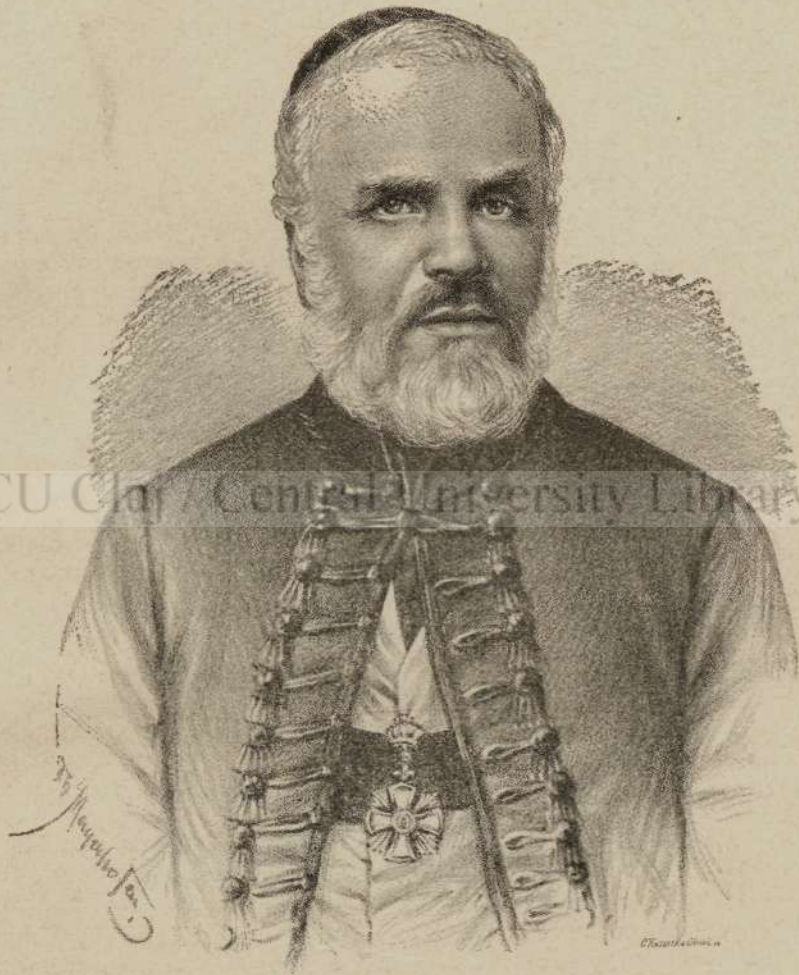
Cá unulu dintre cei mai descepti, mai ageri si mai infocati scolari, Joanu Fekete Negrutiu, ací 'si ascuti si imbogatí mintea, ací 'si cultivá inim'a, ací 'si consolidá caracterulu, ací 'si pregatí armele luminei, armele dreptatii, cu cari provedútu din crescutu pâna în talpi prin oréndúela nu atâtú omenescá ci mai multu providentiala-domnediesca se strapune (1847): »din centrulu si inim'a mișcariloru si a agitatiuniloru spre bine românesci, cá conducatoriu, potú díce cá martíru alu românismului transilvanu, la postulu celu mai greu si mai periculosu, — în Clusú, centrulu si inim'a agitatiuniloru diametralu opuse celoru românesci! Joanu Fekete Negrutiu, iubitulu si multu pretiuitulu profesoru de fisica, si invapaiatulu nationalistu românú, se smulge din elementulu datatoriu de viétia, din mijloculu junimeii române esaltate pentru caus'a justa a némului ei, si se arunca în valurile furibunde ale masei furibunde

. . . . ce colcaiá pe stradele Clusúului de un'a ura neimpacata faciá si în contr'a drepteloru aspiratiuni si mișcari românesci. A fi fostu în Clusú în anii 1847—1849, cá românú în aspiratiuni si în fapte, dar' nu numai cá românú simplu, ci totu-odata cá conducatoriu, cum trebúá se fia protopopulu Joanu Negrutiu, nu a potutu fi, — precum usóru se póte crede, — lucru de tóte dílele . . .«

Si acum, dupa ce amú esaminatu pe scurtu impregiurarile, sub si între cari s'a nascutu, a crescutu si desvóltatu, si în urma a trebuitu se lucre acestu barbatu: — se vedemu prin ce fapte s'a facutu elu demnu de amintirea si binecuvéntarea urmasiloru.

(Va urma.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Joanu Fekete Negrutiu.

INFLUINȚA MÂNDRIEI.

— **Novela originala** —

Fără amoru ce este viéti'a? O cale dorerósa impresurata de intunerecu. Cu amurulu, calea infloresce, o fortia te sustiène si te luminé'a: deceptiunile vietiei 'si perdu din amaratiunea loru... bucuriile au cu totulu altu farmecu, cà-ci nu mai esci singuru cà se suferi, se te indoiiesci, se accepti.

—
Descuragiarea este o legatura sânge-rânda care te orbesce.

»Femeia cu dile pline de desnadesde, cu pri-virea severa dar' inveluita de o lumina cerésca, tu esci sufletulu, care intretiène viéti'a mea, idolulu, care mi-ai inspiratu cultulu binelui si alu iubirei, — nu voiescu se audu de câtu vócea t'a, se sorbu lumin'a ochiloru tei, cà-ci ea este stéu'a ce me lu-minéza... glori'a trece, marirea este insielatóre, amurulu inse, este singurulu bunu pre pamentu, cà-ci l'a daruitu ceriulu... Elu dar', care contiène o parte din D.-dieire va luminá si orizontulu sperantieloru t'ale, schimbându-le intr'o incântatóre realitate... Teori'a principiiloru t'ale, trebue sè se transforme, se-ti activeze simtiemintele... luandu acestu aventu generosu, tu vei formá adevertulu meu bine... Cugetându numai la realisarea acestui idealu, ce foculu sufletului meu nu voiesce a-lu maculá, me simtu cuprinsu de unu extazu de mul-tiemire si...»

Acésta tema de amoru séu mai bine acésta copia neterminata o gasii intr'unu volumu ce din intemplantare voiám se-lu foiletezu in bibliotec'a d-lui Mihailu Zalescu. . . .

Coborisemí in ace'a di din munti in compani'a câtorv'a amici; nóptea sosise contra acceptarei nóstre fórte intunecósa; si noi erámu siliti se ne adapostim josu in satu, in cea mai miserabila coliba, ne mai poténdu-ne urmá drumulu. De-odata zarirámu la óre-care departare inaintea nóstra pe o colina, nesce case boeresci inundate de lumina. Camaradii mei strigara atunci intr'unu glasu de bucuria: „Amici, haideti acolo!» Deci dupa o mica deliberare plecarámu, si dupa unu quartu de óra ne gasirámu in faci'a portiloru acelei proprietati. La sgomotulu ce facurámu, câinii detera alarmu, si preste puçinu o vóce de femeia cu unu accentu dulce si amicalu, resuná la un'a din ferestri intrebându:

— Cine sunteti'?

Dupa-ce facurámu cunoscutu scopulu venirei nóstre, umbr'a disparú spre a dá ordine, si mai in acelu tîmpu nesce argati venira cu graba se ne deschidia portile. Indata ce descalecarámu, furámu condusi in nesce camere, unde totulu respirá cura-tienia si confortu.

Proprietariulu anume Mihailu Zalescu si soçi'a s'a Leli'a isolati in acele parti muntóse, furá incântati de sosirea nóstra, — deci indata si dederá ordine pentru improvisarea unei cine; si intr'ade-veru nu ne poturámu oprí de a nu admirá pe stapân'a casei pentru grab'a, curatieni'a si abundanti'a

cu care amu fostu serviti mai alesu intr'unu tîmpu alu noptii. Camaradii mei animati de veselie si de gustósele vinuri ce furá servite, petreceáu sgomotoși, procurându, pe câtu le permiteá delicateti'a, nespuse incânteminte d-lui Zalescu.

Pre cându ei se indeletniceáu ast'felu, eu care erám de o natura mai visatóre, 'mi placú mai multu se me ocupu de stapân'a casei pe care o gasii o femeia cu educatiune si descépta. — Dupa-ce eu si ea vorbirámu despre diferite subiecte, cà se mai variámu, trecurámu in camer'a soçului ei, spre a-i cercá armele, cà-ci erám incâtv'a preceptoriu... Din curiositate me indreptái in urma spre biblioteca si trasei din intemplantare unu volumu, pe care foile-tându-lu cetii rëndurile mentionate mai susu. Intielesei, cà numai unu sufletu pasionatu s'a incercatu a adresá ace'a marturisire si invocatiune unei femei iubite... Pe data me gândii la o aventura amorósa intre Leli'a si vre-unu necunoscutu mie, care cà si noi o fi visitatu cândv'a acele locuri. Acést'a nu mi-o permisei de câtu cà o supositie trecatóre... Cetisemí si recetisemí, si chiar' pe cându me dispuneám a introduce hârti'a intre filele cârtii, Leli'a intrá. Erá o femeia franca si glu-métia, vorbirea ei aveá o atractie nespusa, si eu, cà se o facu se vorbésca si mai multu, cu totu respectulu ce-mi impuneá, 'mi permisei acésta gluma si-i disei suridiéndu:

— Speru cà vei fi asia de sincera, dómn'a mea, de a-mi spune, déca ace'a ce a simtitu atátu de adúncu, a fostu celu puçinu autorisatu de-a ve face curte?

Ími parú surprinsa si-mi dise cu óre-care prefacere:

— Nu te intielegu. . . .

Í-i detei acelu petecu de hârtie. — Dêns'a percurgându acele linii, mai antâiu mirata, apoi schimbându-se alternativu, cându vesela, cându trista, clatiná din capu cu melancolie si dise mai multu in sine:

— Dá, este Elu... Radialu... Nu me in-doiescu... ími reamintescu scrierea... Elu s'a incercatu a-o scríe acést'a si a uitatu-o aici!...

Apoi remase unu momentu gânditóre. — Erám indoitu intrigatu, — acum ími imaginám desiguru cev'a relativu la dêns'a; inse ea pare cà gâci gândulu meu, cà-ci ími dise de-o-data fórte mișcata:

— Desiguru dlu meu, íti vei fi imaginându, cà acésta declaratiune tainica si delicata mi-a fostu adresata mie?... O nu! — ea privesce pe o alta femeia... este o istoria trista, adaogá ea, lacrimându, apoi animându-se cu interesu reluá:

— D.-t'a esti scriitoriu... o, nu o tagadu, — dupa câte mi-ai spusu, mi-am formatu acésta con-vingere, dar' scrii sub unu nume pe care nu sciu ca ascunde pe celu adevertatu.

Atunci incepú a-mi enumerá mai multi tineri inteligenti: novelisti, poeti etc.

Fiindu-cà vedeám, cà acésta femeia arata aventu nobilu in cugetarile ei, í-i spusei si numele

sub care me facusemi puçinu cunoscutu in lumea literara. Dêns'a esclamá cu o sincera admiratiune, esprimându-si multumirea s'a si disè :

— Desigur ai fostu prin muntii dragei nôstre Românie, cá se capeti impresiuni, cá-ci cinev'a care are inima, studii si talentu cá d.-t'a, nu pôte trece indiferentu fára a nu produce cev'a pentru literatur'a nôstra. — Ei bine, déca doresci, cá prelânga acestea se-ti desvelescu si eu sirulu unoru impregiurari in care vei cunoşce frumseti'a si spiritulu unite cu sêmtime inalte: marinimie, devotamentu, amoru, onóre etc., d.-t'a apoi vei scrie, vei formá unu buchetu de sêmtime si de cugetari, care va fi de mare utilitate pentru junimea de adi.

Impresionatu, mişcatu, subjugatu potu dice de aerulu, de foculu si de convinctiunea cu care imi vorbiá ea in acele mominte, promisei, cá voiui satisfacé dorinti'a s'a, si dupa-ce mai vorbirami câtv'a merseram se ne asociamu la veselí'a generala.

Pre cându ne departámu 'mi disè :

— Mâne fórte de deminétia voiui esí calare pentru-cá se-mi facu preumblarea favorita. Déca voiesci a me insoçi voiui dá ordine pentru doi cai, si asiá pre cându vomu merge admirându farmeculu naturei si loculu unde a vietuitu fiinti'a ace'a, ce ocupa o parte a sufletului meu, si amintirea carci'a te-am rogatu se o eternisezi prin câteav'a rënduri, iti voiui enará nefericirile s'ale.

D.-dieule! esclamá in mine-mi fórte incântatu de acésta placuta propunere, nimicu mai placutu de câtu in resaritulu sòrelui, alaturi cu o femeia frumósa si descépta, se traversezi paduri si câmpii in concertulu paseriloru, — se respiri recórea, aerulu imbalsamatu alu naturei, — se te sêmtime incalditu treptatu la foculu ce cá dóue vapai pline de misteriu si deliciu radiaza in ochii femeii ce protegi, — se asculti risulu ei argintiu, — se te impartasiesci din impresiunile ei pline de o suava poesia!... Ah! ai dori, cá ast'feliu predominatu se mergi la infinitu si farmeculu acest'a se nu se isbésca nici-cându de realitatea prosaica!... oh! dar' nimicu nu e durabilu nici in natura... in pornirile nôstre sufletesci. . . Totulu se schimba: fiinti'a nôstra desí crede a si-le divinisé eternisându impresiunile de unu momentu, fie ele de ori-ce natura, totusi inconstanti'a, vanitatea si egoismulu ce o predomina, o face se tiéntésca mereu spre alte regiuni si asiá unu curentu inesplicabilu o íá, si omulu se sême usioratu de povar'a unei naluciri séu a unei realitati chiar' . . .

A dóua di la ór'a indicata, pe cându me coborii, dêns'a me asceptá dejá cu barbatulu seu. Intielesei cá-i vorbise multu despre mine, cá-ci elu me salutá cordialu . . .

Plecaramu. — Unu argatu ne insoçiá calare la óre-care distantia.

Ce farmecu! ce placere nóua am resêmtitu acum reveðiendu natur'a in tóta majestatea s'a... Leli'a aveá o imaginatió poetica: imi descriá fie-ce potecutiá, dumbraióra, parèu, in fine ori-ce tablou, ori-ce positiune, care o impresioná pe dêns'a, in

nise termini asiá de placuti si cugetatori, pareá asiá de mişcata si de transportata, pe faci'a ei straluceá frumseti'a, juneti'a si fericirea, asiá cá si eu me sêmtimeám cá electrisatu, — se pareá cá me vedu si eu impartasitu din totu ace'a ce sêmtimeá si posedá fiinti'a s'a. — Dupa o jumetate de óra de umblare, vediui cá de-odata cotesce drumulu celu mare si apuca spre munti, unde dupa unu quartu de óra, intrându intre ei, nu mai vediui in giurulu meu de câtu ceriulu albastru incungiuratu de-o parte si de alt'a de munti uriasi incarcati de paduri frumóse, unde mirosulu de cetine si de molifti te faceá mai radiosu si mai maretiu, atát'a viétia emaná din tóte aceste podóbe ale creatiunei. — De-odata la pólele unei stânce, aparú o casa alba si frumosu zidita. Dela ace'a casa, trecundu pre lânga dêns'a, se vedeá pe crést'a stâncei o potecutiá ce o traversá facundu o carare in forma de rescruce spre Vest si Ost si care contrastá de minune cu potec'a pe care urcámu.

Lasasemu drumulu celu mare si luasemu o poteca opusa. — Sórele tocmai atunci se inaltá majestosu si coboriá puçinu câte puçinu umbr'a ce acoperiá gur'a acelei vái, pre care o predominá padúrea si miculu castelu, dupa a càrui imposanta perspectiva i-i placeá d.-nei Zalescu cá se-lu numésca ast'feliu.

Eu nu me potui opri in admiratiunea mea de-a nu me minuná de acestu straniu capriçiu alu omului si alu naturei.

Casa dupa câtu vediui trebuia se fia nelocuita: érba si balarile o incungiurase, potecutiile ce comunicá directu cu acelu locu mai neumblate; paserile spariate fugeáu la vederea nôstra, ér' Leli'a, insoçitóra mea, sub impresiunea suveniriloru ce se gramadiáu in spiritulu ei, lacrimându esclamá la vederea fie-carui locu séu obiectu ce-i redescéptá iubirea si mil'a pentru ace'a persóna scumpa.

Dupa-ce dar' acestu primu si nepretuitu tributulu alu inimei fu cu profusiune datu, ea siediu pe o frântura de stânca, unde alaturi de-asupr'a nôstra se aruncá in zigzaguri admirabile nise isvóre reci si sgomotóse. — Nu erá acolo nici o fiintia omenésca decâtu noi trei: Leli'a, eu si argatulu, in grigi'a càrui'a ne lasarami caili.

— Privesce aceste locuri, imi disè ea dupa puçina reflesiune, suntu frumóse, iti place se le admiri, dar' nu este asiá, cá ar' deveni nesuferita o existentiá, care s'ar' perpetuá aprópe diece ani aici, unde te vedi nu numai isolatu dar' chiar' strainu de lume. A-ti concentrá aci totulu: familia, societate, amoru, tendintie nobile ar' fi absurdu, imposibilu chiar', cându mai alesu nici unu echou de iubire, de incurgåire si de devotamentu nu ar' sustiéné fortiele inimei si ale spiritului aceleia, care ar' voi cá din aceste tesaure sublime se creeze fericirea s'a si binele semeniloru sei

Sufletulu ei inspiratu ast'feliu, ochii sei inveluiti de lacrimi, foculu convinctiunei cu care imi vorbiá mai alesu asupr'a nedreptatii si perversitatii

vnor'a si care iufluințieza inevitabilu asupr'a destimulii femeii, me făcù se vedu, cătu este de puternicu adevărulu fația cu meschinele și controversele aprețiaru ale lunei asupr'a potintiei de-a resistă curentului firescu amorulu, prin care omulu său se inaltia pâna la sublimu său se cobora la cea mai odiōsa injosire...

Dupa o ora ne-amu reintorsu. — Istorisirea plina de farmecu si de interesu, ce audii dela acēsta femeia me subjugă... o expunu aici; lectore, tu impartialu cetesce si decide.

(Va urma)

PAULINA ROVINARU

AJUNULU.

— Schitia. —

Fulgi de néua fluturáu usioru, ér' pudiculu loru vèlu se intindeá linu preste posomoritul nostru pamèntu. Vèntulu sîuerá prin coturi, piati'a resuná de zurgalaele sanieloru, — pravalele 'si aveáu o multime de mușterii, ér' pe strade grabiáu multi cu pachete său alte-ce, adapostite sub mantaua.

Ici colea prin perdelele ferestrei se zariáu umbre furisiate, mai adaugèndu cev'asi la »pomulu cratiunului.« — Puçinu inca, si se apropiá clip'a in care pe lînga verdiosulu bradu cu luminele aprinse, se adunáu mării si micii familiei. Si fiecare aveá bucuria; pentru fiesce-care se gasia cev'asi — unu daru alu iubirei.

In elegantulu parteru a unei case cu etagi, o lampa aprópe stinsa, jaceá in bratiaru anulu, inalt'a figura a unui barbatu cu façi'a ingropata in palme.

Nime prelânga elu, — nici o siópta, nici unu sufleru, — singuru in sér'a ce intr'unescu cunoscuti si straini spre a serbatorii ajunulu cratiunului.

Elu nu observáse cá foculu cuptoriului s'a potolitu, cá lamp'a vacilá aruncându umbre lungi pe parchetulu lustruitu. Din cându in cându buzele i-se mișcáu convulsivu, pâna-ce creerii i-se sbateáu in halucinari grele.

Vedeá inaintea s'a gradin'a locuintiei de véra — unu baetiulu alergându voiosu pe covorulu de érba. Elu insusi in vérst'a tēneretiei, fericitu lînga o soçia iubita, cărei'a i-i descoperia cu dragu nadejdiile pentru acestu fiu. — Si-lu zugraviá sub ingrigirea s'a crescundu, neatinsu de suflarea amarului. Cá june distinsu prin vértutile némului seu nobilu, — cá barbatu: podób'a podóbeloru.

Unu oftu adēncu curmá aici icón'a imaginara.

Sostu din caletorii, junele fiu făcù parintelui o descoperire ce-lu isbi cá trasnetulu. Acestu unicu fiu, in giurulu cărui'a tiesuse vise sumetie, — elu sdrobi totulu, legându-se la altariu cu o fēta din poporu.

Vorbe grele se schimbará intre tata si fiu, apoi se despartira.

Indesiertu se trudiá doiós'a mama a aperi tēnereti'a, — indesiertu mai sosiá câte o scrisóre — impetrit'a inima a parintelui nu mai voi se-i deá ascultare.

Inse nenorocirea nu zabovi locului; frânturile i-se surupáu mai departe...

Soçi a se bolnavi, si binecuvèntându din sioptu o parechia gonita, isi inchise ochii pentru vecia. La mormentulu ei, disè elu prietiniilor: »si fiulu meu e mortu!« — De-atunci nime nu aminti numele lui...

Singuru traiá, sapându-si superarile s'ale totu mai adēncu. Pat'a cadiuta asiá neasceptatu, si o zugraviá neincetatu cu chinuri nóve. — Ani trecura, — pe ruinele fericirei de odinióra, noroculu intreprinderei gramadise comori de auru. Ori-ce incercare — i aduceá prisosu bogatu; averile i-se sporiáu cá din poveste. Tóte i mergeáu in plinu, numai inim'a i remase góla si seraca.

Sudori i-i coperiáu fruntea; unu cercu aprinsu i stringeá capulu. Mecanicu deschise mai multe usie, — vèntulu suflá cobitoriu prin coridorulu intunecat.

Atunci ingrozitu de sine, esí afara sub ceriulu lui Domnedieu, cu miliardele s'ale stele. — Troenii de néua crescura, voiósele zurgalae amutiseră — ori-ce suflare de omu se adapostise sub stresin'a s'a. — Oblu pe latulu drumului o luá elu fara tiēnta, far'a sci încatrâu... Sēmtia numai indemnilu de-a fugi — a se ascunde de sine si consciinti'a s'a.

Ratacitu prin viscolu, din departe audi sune-tulu orologiului. Scuturându-se de fulgii albi, voi a se orientá.

Loculu i erá necunoscutu. Pelânga ambele laturi se insiráu nisce case merunte; in dreptu preste o punte dá la câmpu la capetulu orasiului.

Insusi se infiorá — aste aiurari ore la ce sfērsitu aveáu se-lu impinga?

Unu latratu dușmanosu se apropiá immediatu sēmtiēndu caldur'a unei frecari la genunchi. Tărbacitu cum erá, abiá recunoscù unu căne mare, la grumazii cu o legatura de metalu sclipitiosu.

»Firao! strigá elu uimitu, pâna-ce animalulu i-se intinse la petióre cu o supunere credintiōsa.

»Oh, D.-dieulu meu!« disè cuprindiēndu cu mâni tremurânde grumazii animalului, ce scóse unu schionatu tēnguiosu.

»Dá! nici tu nu mai ai pe nime!« — murmurá elu, — ér' cănele urlá scurtu, apoi trecundu in sarituri mari largulu drumului, latrá inaintea unei casutie cu ferestra luminata.

Atrasu de o sórte buna făcù si elu acelu drumu, si sumetiulu nobilu nu se sfii a privi prin micii ochi de sticla.

In odaiti'a curata, straluceá pomulu cratiunului, — lînga elu o parechia fericita, tiēnēndu doi copilasi ce-si impreunaseră fragedele degete spre rogatiune.

»E pentru ouniculu!« — disè baietielulu, —
»se re'ntórca in pace . . .«

— Buniculu e la bunic'a in ceriu?« — întrebà fetit'a cu ochii îndreptati spre mam'a s'a.

»Nu copil'a mea! buniculu e . . .«

O batatura in feréstra, apoi latratulu cânelui i taià vorb'a.

— »Cine e?« — întrebà barbatulu cu glasu plinu si sonor.

»Unu ratacitu prin lume . . .« fù respunsulu.

Cându usi'a se deschise, figur'a unui barbatu cu bratie deschise, inecatu de plânsu rosti:
— »copii mei!«

»Si copii, copiiloru d.-t'ale!« rosti parechi'a câ din o gura.

Nici-cându sub pomulu cratiunului nu s'a serbatoritu o scena mai sublîma câ acést'a. — Bunicu, copii si nepoti se unira in ace'a fericire familiara, ce nici cu unu tesauru din lume nu se pôte cumperá!

EMILIA LUNGU-PUHALLO.

CINE SUNTU ?

— Poesia in prosa. —

Pe érb'a rourata se vedu urmele ei frumóse víi si par'ca vorbitóre.

De dupa délu sórele arunca suliti de focu printre stejarii unui codru vechiu de dile, in a càrui adéncu se-aduna nóptea la luna, basmele isvóreloru si-si spunu de jale si de doru Crinii se légana, vâile cânta, muntii se inchina Craiului dilei, si întréga firea salta de bucurie invélita in resarritulu unui sóre primaveraticu.

Numai ea fuge, fuge câ o naluca de-odata cu umbrele noptiei. O vedu plecându-se adese-ori, rumpéndu câte o flóre si sorbindu-i róu'a. Numai ea fuge, fuge câ o di fâra norocu.

Véntulu aninatu de fie-care ramu, de fie-care frundia, asculta mierl'a si turturic'a guruindu, asculta priveghetórea ce cânta marire lui Domnedieu si stà pe locu; numai ea fuge, fuge câ o naluca.

De-ar' fi se-o ajungu la marginea padurei, i-asíu spune, câ faptulu dilei s'a indragitu de ea, i-asíu spune câ nóptea i-se inchina si dóue lumi se clatina pe urmele pasiului ei.

I-asíu spune, câ ochii ei suntu neasemenatu mai frumosi câ ai Sulamitei, faci'a ei mai curata câ cristalele isvóreloru, gur'a ei mai dulce câ fagurulu de miere. I-asíu spune câ téneret'i'a si fericirea suntu zugravite pe braçiele ei moi câ pufulu si albe câ zapad'a, i-asíu spune câ visulu fericitu alu unei viet'i întregi, nu pôte fi asiá de frumosu si ametitoriu câ figur'a ei mladiósa si frageda.

I-asíu spune, câ la privirile ei, stáu isvórele pe locu, véntulu isi schimba siuerulu rece si infioratoriu,

„Amiculu Familiei.“ Anulu XIII. 1889. Nr. 1.

in cântecu de dragu, betránulu codru intineresce — si tóte se sémtu mai bine.

Asiá, i-asíu spune, câ ea-i stapén'a lumei, viéti'a vietiei si mórtea mórtei.

Dar' ea fuge câ o naluca. Éta desisiulu o prinde, padurea i-a vrajitu.

Si óre de ce n'a statu la strigarile mele?

De ce s'a facutu câ nu me vede, nu me aude, câ nu-i sémtiescu urmele si câ n'o dorescu?

»Stài, iti dícu, frumós'a mea; stài, câ-ci macula nu este in tine; stài se te vedu, si cum te voiu vedeá, asiá se remái pe veci in mintea si sufletulu meu, ce fugu nebune dupa urmele pasului teu.«

Dar' ea fuge, fuge câ o naluca. De pe buzele ei se-aude par'ca judecat'a cea din urma. Ochii pare-câ i-se inchidu, in vreme-ce in sufletulu seu se deschide lumea de auru a dileloru cu primaveri de veci — O vedu par'ca intindiéndu-si braçiele spre créng'a unui teiu, a càrui frundie stralucescu câ rubinulu in radi'a sórelui. Lângede, isi tinde mânilé s'ale se prinda idealulu unei viet'i trecute, idealulu dileloru ce s'au ingropatu in cenusi'a vremei.

Pe braçiele ei cadu florile teiului indragitu de ea, si hain'a ei pare presarata cu bobii argintii ai azurului.

»De ce te-a facutu Domnedieu asiá cum esci acum'a; suflarea lui de ce ti-a datu-o tie, frumós'a mea? . . . Dé ce, déca sarutulu teu se lipesce cu caldura de cój'a unui copacu, întregu codrulu reintineresce si-o imperatie de popóre furnica pe càrârile lui. — De ce ochii tei robescu isvórele, incatusiéza vénturile, clatina copacii si imblândiescu fiérelé selbatice? — Vai, câ-ci ei suntu neasemenatu mai frumosi câ ai Sulamitei, ér' viersulu teu e fermecatoriu si dulce câ alu blândeloru mióre.«

Dar' ea fuge, fuge câ o naluca si o lume de poesia resare pe urmele ei.

Cine este ea? Spune-ti, cine este ea? déca nu o taina deschisa, unu ângeru paménténu, comór'a vietiei!

II.

Dar' si elu fuge, fuge harnicu pe urmele ei. Si multu a fugitu pâna se-o ajungu.

Cându i-a vedíutu faci'a, pareá câ s'a schimbatu. In inchipurile lui elu o vedeá altcum. Cându i-a atinsu umerulu, inaintea lui vedíu, pare-câ o figura inalta, clatinatórea câ trest'i'a, palida câ mórtea si uscata câ o víora. Ochii ei mari inse, sprigineáu dóue pleópe, singur'a viet'ia ce i-a mai remasu, dóue pleópe infioratoru de dulci, cari inchidiéndu-se pareá câ ascundu tóte tainele lumei, si deschidiéndu-se pareá câ marea isi aréta comorile.

»De ce m'ai atinsu,« disè ea tremurându inaintea lui.

»De ce nu m'ai asceptatu,« disè elu sficiosu si dulce.

»De nu veniaí erám a t'a,« disè ea întin-
dîndu-i mân'a spre despartîre.

»De nu te-ajungeám periam dupa tine,« res-
puse elu versându o lacrima.

Apoi plecara adêncu prin padure. Craiés'a
noptiei cu fetiórele ei leganá bolt'a de azuru, cându
padurea incepeá a-si spune tainele pêraieloru sprin-
tene, cari le duceáu câmpiloru si vâloru. Lumin'a
feerica a noptiei imbraçisíá totulu, si ei isí sêmíaiú
inimele încátusiáte. Vrajile padurei i-i chemá totu
mai adêncu, cându éta cá inaintea loru se des-
chide o poéna cu frumsetie uimitóre. Aici se
odichnira la tulpin'a unui arbore.

»Déca ai sufletu, spune-mi de ce m'ai urma-
ritu,« incepù ea,|

»Cà-cí esci stapên'a vietiei mele, isvorulu din
care am resaritu, cà-cí imí e sortítu, se-tí urmezu
in vecii veciloru. Tu o sciái acést'a si déca ai inima
spune-mi de ce fugeái de mine in zorii dílei?«
disè elu plecându-sí fruntea pe sênulu ei. Amêndu
se cutremurara. Elu sêmí, cá ea-i rece cá o mar-
mura. Dóue isvóre de lacrimi curgeáu atunci din
orbitele lui.

»Destulu ai plânsu, nu plânge, cà-cí o se
me facu soçi'a t'a nedespartita,« 'lu mulcomí ea
netediéndu-i fruntea cu mân'a ei, apoi sioptí in-
cetu: »Eu suntu nemurítóre! De vréi se fii alu
meu iubesc-me, iubesc-me pâna in cele din urma.«

»Tu esci nemurítóre?! O! alta nemuríre nu
este afara de tine, — dar' nici n'asi vré se fie.
Eu inca me sêmíu nemuritoriu,« disè elu, cadîndu-
i fruntea pe sênulu ei.

Ea atunci se trezi cá dintr'o amortiéla si
reinviata 'lu cuprinse in braçiéle ei jurându-i cre-
dintia vecinica. Elu o sarutá fierbinte. Vinele ei
se invioráu, carnea i-i creseá pe braçie si ochii i-i
schinteiaú afara de sémenu. Érasí se facú cea din
trecutu — Pe radíele steleloru se coboriá o nóua
viétia in inimile loru.

Numai apele plângeáu, cá visulu noptiei a
trecutu prin adêncurile loru fára de veste.

»Stái se te vedu,« i-i disè elu atunci, »stái
se te vedu, iubit'a mea, si cum te voiu vedeá acum,
se remái vecinicu in sufletulu meu, cà-cí eu sum
»dorulu.«

»Stái se te cuprindu,« i-i disè ea, »si asiá
imbraçisíati se domnimu in lume pe veci, cà-cí eu
sum »iubirea.«

Redicati pe frémétulu codrului, ei sbóra de-
atunci prin lume, si domnescu preste inimile mili-
óneloru, domnescu si preste sufletulu meu.

TRAIANU H. POPU.

PENTRU FRATII ISTRO-ROMÂNI.

Cine din lumea româna mai culta nu scie
adi, cá in departatulu apusu la pólele Muntelui-
mare (Monte maggiore) alu Istriei, pe valea Arsa
(Val-d'Arsa) langa laculu Cepiciu, in tienutulu Carso
si in vecin'a provincia Craini'a, mai esista unu
ramu alu giutei romanesci, mai esista frati ro-
mâni de ai nostri, frati de unu sânge si de o mama?

Mai esista. Dar' câtu tempu voru mai poté
esistá óre, lasati numai ei de sine si pe propriele
loru poteri, lasati in voí'a lui D.-diu si a intem-
plării, cá o mica oase, cá o insula in marea sla-
veno-croata, ce i impresora?

Acésta dorerósa întrebare ni-se obtrude
vréndu nevréndu, déca resfoindu prin istorie si
documente ne dâmu sém'a, cá limb'a istro-româna
e in presinte numai o ruina, numai o remasítia
a unei limbe mai 'nainte cu multu mai latíte,
carea odineóra formá óresi-cumu o veriga inter-
mediaria între cele dóue dialecte principali ale
romanésecai, si carea cautandu spre resaritu stâng'a
si-o întindeá, prin litoralulu Adriaticei, Croati'a si
Slavoni'a, Romaniloru din Banatu, éra drépt'a, prin
Dalmati'a si Albano-Macedoni'a, confratiloru ce-
loru dela Pindu.

»De privesci in trecutu, — díce intr'o epis-
tola fostulu nostru elevu multu iubitulu la univer-
sitatea din Olusiu, astadi profesorulu la gimnasiulu
diu Fiume, d. Vincentiu Nicóra, — vedi cum se
iusíraú cá róie de furnici dela Triestu pana la
Marea-négra coloniele stramosiloru nostri, aler-
gându in susu si in diosu pe calea cea lunga si
grea, dar' chiar' de acea insemnata si aparata
prin statiami militari si catunuri de vilici latini;
totodata inuse vedi in presinte cu indoiosiare, cum
s'a intrepruptu definitivu continuitatea stramosiésea
si intimulu contactu cu fratii stramosiloru nostri
din Itali'a, încátu acesti'a acum ne suntu straini,
si carnea din corpulu nostru, Românií din Istria,
ne suntu necunoscuti. — Futurulu nu-lu exploredu,
destulu necasu ne dà nóue prezentulu!«

Si cu tóta firesce indoiosiat'a espresiune ul-
tima a junelui si zelosului d. profesorulu noi cre-
demu. cá in luptele nóstre contr'a necasuriloru
presintelui trebuie se avemu porurea in vedere
futurulu, pentru cá prin luptele si lucrarile nóstre
din presinte acelu futuru sêu venitoriu dupa po-
tintia se devina mai bunu, mai multiamitoriu, mai
gloriosu.

De acea nu vomu se ne ocupâmu aice mai
pe largu cu faptulu, cum a reafata si asiá
dicundu descoperitu lumei literarie pe Istro-ro-
mânií uitati de tóta lumea Antoniu Covaciu, mai
târdíu primariu in Pisino, prin unu articlu sen-
satiunale publicatu in fói'a „L'Istria“ din 1846,
ajutatu intru acést'a de junele istro-românu Mi-
ceti, mai târdíu capelanu in Castáu (Castelu,

Castra), ¹⁾ după cari urmarea pe acéstasi cale De Franceschi scriindu despre locuitorii din Castâu, ²⁾ Sajevich, ³⁾ Dr. Petru Kandler, profundulu cunoscătoriu alu istoriei Istriei și alții până la renumitul slavistu Dr. Franc. Miklosich; ⁴⁾ era dintre Români mai alesu V. A. Urechia și Joannu Maioreseu, ⁵⁾ și alții. Nu vomu nici se spunemu numerulu fratiloru istro-români, de 15,000 după unii, era după Czoernig și alții abia de 2.795, ⁶⁾ cari aru fi locuindu în comunele Istriei: Posertu, Gradinia, Letaiu, Grobnicu, Susnevitî'a, Berdu, Vilanov'a, Schitaci'a și Jesenoviti'a învecinate, cum și isolat'a comuna Seiane seu Jeiane, apoi în comunele Hrastu și Boiantie din susu de Mötting în Craini'a. ⁷⁾ Nu vomu în fine se discutâmu nice ipotezele, deca istro-românii cari pana în seclulu XVII se numia pre sene încă Rumeri (adeca Români ⁸⁾), suntu mai târziu imigrați în ținuturile lor actuali, și anume au de priu regiunile macedo-romane, au din cele daco-romane candu cu invasiunea Tatariloru sub Bel'a IV (1241) și Ladislau Cumanulu (1285 ⁹⁾); seu că dînsii, ce e multu mai probabile, dela colonisările de sub anticii Romani au fostu totdeun'a pre acele locuri, au fostu Romanii, cari după istoria posedea Panoni'a, v.-s.-d. Slavoni'a, Sirmiulu, Croati'a și Dalmati'a de adi, și cari, după vechiulu cronicariu rusu Nestoru, au batutu pe primii Slavi ce s'au aretatu la Dunare.

Preferimu cu acêsta ocaziune a întrebâ, că ce ar' fi de facutu și ce s'ar' potè face spre mântuirea aceloru frati în periclu de a se pierde? Ci aici lasâmu êrasi se vorbêscă anim'a româna a dlui Nicôra, carele mai deunadi publicâ și în „Tribuna“ pré interesante descoperiri despre misicamele actuali de desceptare a Românilor din Istri'a.

„Lucâtu la caletor'a seu mai bine escursiunea mea în Istri'a,“ continua d. profesorulu în prememorat'a s'a epistola, — înainte de tôte Ve potu împartasi cu cea mai mare satisfaciune, că unu mare folosu practiculu și-l'a și avutu dejâ: 47 capi de familia din Susgnevizza și giuru au subscrisu și prezentatu prin dlu Dr. Scampicchio dietei provinciali diu Istri'a, încă în septembrie trecutulu, o petitiune cumulativa, în care ceru instituirea unei

¹⁾ Articululu fû tradusu și publicatu și în „Zora dalmatinska,“ 1846 nr. 19—20; era în același anu alu numitei fôie, pag. 153—156, se mai afla unu articlu: „Obicaji kod Morlakach Dalmacii“ (Datine la Morlacii Dalmatiei).

²⁾ „L'Istria“ 1846 nr. 26—27, cfr. nr. 13—17.

³⁾ „Novice gospodarski.“

⁴⁾ In „Wanderungen der Rumunen in der Carpathen und den dalmatinischen Alpen“ (în elucubratiunile Academiei imper. de scientie din Vien'a).

⁵⁾ Itinerariu în Istri'a, Bucuresti 1872 (opu posthumu).

⁶⁾ *Carolu br. Czoernig* Ethnographie der österr. Monarchie, Wien 1857, pag. 69 etc.

⁷⁾ *Maioreseu* mai gasi remasitîe istro-romane inca în vre-o dône comune.

⁸⁾ *Ireneo della Croce* Istoria di Trieste 1697, lib. IV. cap. 7, pag. 334: „I nostri Chichi (Cicii) addimandansi nel proprio linguaggio Rumeri.“

⁹⁾ *Yalvasor* IV. lib. XV. sect. 34.

scôle romanesce în Susnevitî'a. Deputatii acelei diete, domnii Dr. Scampicchio din Albon'a, Dr. Constantini din Pisino și baronulu Lazzarini din Albon'a mi-au fostu datu informatiuni despre cum aveâ se fia stilisata suplic'a, și au fostu promisu sucursulu majoritatii italiene. Resultatulu încă nu-lu sciu, înse la tempulu seu Vi-Poiu comunicâ.

„Detaliurile în afacerea acêst'a suntu multe și interesante. Spaçiuulu și tempulu de astadata nu-mi permitu se le descriu. Chiamarea mea speciale a fostu în loculu primu a convinge și instrui pre fratii nostri diu Vlasî'a, cumu se dice pe acolo. Alte persoane au avutu alte role: numai parintele vitregu, Don Flegar, din Susnevitî'a a fostu omisu.“

„Nu sciu, cumu și ce ar' trebui se se faca, că mass'a cea mare și compacta a Românilor de dincolo și de dincôce se concurga în ôre-care modulu la efectuarea acestei ideie, ce se afla dejâ pusa pe cale. Pentru cei din Macedoni'a se lucra din poteri, pentru cei din Istri'a se ascêpta ajutoriu strainu: Și vai Dômne, pre sub Codrulu din Istri'a câta vigóre trupêsca și potere de talentu langediesce!“

„Eu speru în bine!“

„Românii istriani s'au dechiaratu natiunalitate.“

„Trecu la cele-alalte rezultate ale caletoriei mele: — 1) Am coresu și scrisu cu ortografia fonetica corespondentiã vorbirei, cele comunicate de Miklosich în *Wanderungen (der Rumunen in den Carpathen und in den dalmatinischen Alpen)*; erâu fôrte stricate. 2) Am controlatu dictionariulu lui Maioreseu pana la liter'a z. 3) Am adunatu frase și propusetiuni, cu scopu de a stabili formele și constructiunile dialectali.“

„Intre altele Ve semnaleidiu o noutate surprindatoriã: am datu de futurulu exactu latinu, precumu nu se afla în nice o limba neolatina: documentu nerestornabile alu originei directe de la Latini a Ciribiriloru. Lucrulu trebuie înse cercetatulu încă, precum în generalu lucrarea mea nu e decâtu bine începuta; mai este multu de făcutu. Că-ci nu vrêu se-mi amble că lui G—ner și T in, cari au studiatu limb'a româna din Istri'a, unulu într'o ospetaria din Albon'a, celu-alaltu în un'a din Pisino. Vomu vedé și ispravele lor!“

„Deci am se me mai ducu nu odata în Vlasî'a“

Mai trebuescu ôre la cele precedinti alte comentarie, decâtu de o parte a ne esprimâ bucuri'a sincera a animei, că limb'a și caus'a istro-româna si-a aflatu unu astfelu de dadacitoriu precâtu zelosu pre atâtu și prin frumôsele sale cunoscintie totodata competente, carele prin lucrările sale pe acestu terenu si-va ascurâ, asiâ credemu, unu frumosu locu în istori'a literaturii și culturii nôstre? era de alta parte a nutri speranti'a că precumu opinediã în alta epistola laudatulu d. profesorulu — în prim'a linia fratii bucovineni că apertienutori Cislaitaniei voru ventilâ cestiunea

chiar' in consiliulu imperiale prin deputatii loru natiunali, in acelasi tempu Societatea loru culturale estindindu-si pre câtu posibilu activitatea sî asupr'a Istriei; sî cã in centrulu culturale de astadi alu Româniloru de pretotindenî, in Bucuresci, imbraiosiaandu-se de-asemenea acêsta santa causa, prelânga „Societatea macedo-romana“ se va infiintã sî o „Societate istro-romãna?“

Dé ceriulu cã speranti'a nôstra in respectulu acest'a se se realizeze câtu mai curundu, pentru-cã estmodu bucuri'a nôstra se fia deplina!

Dr. GREGORIU SILASÎ.

DIAMANTULU.

— Conversatiune. —

Diamantulu! Ce cuvêntu magicu! Ce selipiri de placere descêpta elu in atãti diamanti vii... cu gene si sprincene!

D.-t'a gingasã domnișóra, cându te gândesci, cã ai se te infașisezi la primulu balu, cauti cã cu aceste pietrii stralucitóre se mãresci lustrulu frumsettei si tineretiei d.-t'ale. D.-t'a, frumósã mirésã, te impodobesci cu tóte diamantele, de care dispui, pentru-cã in beserica, in faci'a lunei, se figurezi prin sclipirea pietreloru tóta splendórea fetei d.-t'ale.

Tênerã soçiã, si d.-t'ale fii place se te gâtesci la ocaziuni deosebite cu pietre pretiöse, care fii amintescu farmeculu d'lei, cându ai pasitu in lume cã femeia deseversita. Ba, nici d.-t'a, respectabila matrónã, chiar' de-ai fi „mam'a Grachiloru,“ nu despretiuesci, cã pe lãnga giuvaerele „de carne si óse,“ adeca copii, se areti cãte-odata si giuvaerele din cutia.

Si cu tóte acestea, gingasã domnișóra, frumós'a mirésã, tênerã soçiã, respectabila matrónã, póte cã nu sciti, cã ce'a-ce portati la cerceii, inelele, braçiarele si colanele d-tre, nu este altceva, decãtu unu simplu... carbune.

Carbune?... oh! dá, numai atãtu! Éta splendórea lucruriloru pamêntesci, cum se reduce si de asta-data la... desiertatiunea desiertatiuniloru, nimicu decãtu desiertatiune!

Inca celebrulu Newton, acelu geniu briliantu alu blondei Englitere, a avutu o presêmtire de combustibilitatea diamantului, pe care 'lu numiã „unu corpu unsuros coalgulatu (inchiegatu).“

Inse cei dintãiu, carii arsera diamantulu, a fostu Italianii, Averani sî Targioni, membrii ai academieii del cemento, la anulu 1694. Mai târdiu chimistii Darcet, Rouelle, Macquer, Roux, Cadet si Lavoisier prin lucrãrile loru ajunsera la conclusiunea, cã diamantulu supusu la o temperatura inalta in contactu cu atmosfer'a arde fãra a lasã vre-o urma. Ba, Lavoisier descoperi chiar', cã diamantulu ardiêndu produce, cã si carbunele, gazulu acidu carbonicu. In fine la

1814 celebrulu chimistu englez sir Humphry Davy cântari accidulu carbonicu produsu prin arderea diamantului sî-lu gasi totu atãtu de greu cã acel'a, pre care 'lu produce o cantitate egala de funingine.

Ast'feliu dar' s'a constatatu, cã diamantulu este puru si simplu „carbune cristalisatu.“

Atauci si-au disu invetiãtii: déca potemu preface diamantulu in carbune, de ce n'am incercã sî contrariulu?

S'au incercatu dar' se produca cristalisarea carbunelui.

Nu este locul aci se aretu amenuntele acestoru incercari, dar' voiu indicã pe scurtu rezultatele obtiênite.

In 1847 Jacquelain produse prin electricitate metamorfos'a diamantului intr'unu carbune spongiu. Desprez, totu prin electricitate, produse din carbune unu prafu negriu, care amestecatu cu uleiu poteã se poleiesca rubinulu, cã si pulberea de diamantu.

Se mai incercã electritatea asupr'a clorurulu de carbonu lichidu si se obtiênu unu prafu, care érasì poleiã rubinulu.

Fiindu lucru cunoscutu, cã corpurile cristaliséza, cându suntu disolvate intr'unu lichidu, se aplicã acêsta mesura sî asupr'a carbonului. Dar' numai font'a de fieru (tuciulu) in fierbere este capabila se lichefizeze carbunele. Acest'a se disolvã dar' in fonta sî dupa recire se obtiênu unu cristalu, care inse erã grafitulu, corpu mólé si unsuros, ér' nu diamantulu.

Suntu unii de parere, cã póte carbonulu cristalisatu s'a produsu prin descompunerea incêta a hidrocarbureloru, care, cã si pãcur'a, esu din pamêntu in unele localitati.

In acestu ordinu de idei i-a reusitu in 1881 unu chimistu englezu, J. B. Hannay din Glasgow, se produca mici cristale de diamantu, facîndu se intervina o temperatura inalta sub o presiune considerabila (mai multe mii de atmosfere), pentru-cã hydrogenulu carbonatu se fie descompusu printr'unu corpu azotatu sî in modulu acest'a, carbonulu separãndu-se se cristaliséze.

Diamantele artificiale ast'feliu obtiênite au tóte proprietãtile diamantelor naturale, dar' suntu in bucati atãtu de mici, si productiunea loru e atãtu de costisitóre sî de primejdiosã, incãtu de-o-camdata giuvaergii n'au se se téma de acêsta concurentiã.

Unu altu englezu, James Mactear, inca dfee cã a produsu diamantu, dar' nu aréta prin ce metodu; de ace'a pretinsulu seu diamantu pare cãm suspectu.

In fine, in dilele trecute dlu Fremy, càruia i-a reusitu a fabricã frumóse rubinuri intru tóte identice celor naturale, a comunicatu Academieii de sciintie din Parisu, cã in curêndu va poteã produce prin mijlóce chemice tóte speciile de pietre pretiöse, care ast'feliu voru deveni accesibile pentru tóte pungile.

Nu este inse acésta perspectiva, care a făcutu se scada pretiulu diamantului în tîmpulu din urma. Caus'a acestei scaderi de pretiu trebuie căutata mai curîndu în desvoltarea considerabila ce a luat în dilele nîstre exploatarea terenurilor gemmifere.

Intr'adeveru, pe cîndu alta-data diamantulu se gasia numai în Indii (provinciile Heyderabad, Orissa, Allahabad si Bengal), în muntii Ural pre lînga Perm, în insul'a Borneo si în Brasili'a (provinciile Minas-Geraes si Mattogrosso); acum cea mai productiva exploatare se face în Afric'a de Sud. Inca în 1867 s'au descoperitu la frontier'a republicii Boeriloru, lînga Kimberley, bogatele terenuri gemmifere cunoscute sub numele de Diamonds-fields, séu cîmpurile de diamantu.

De-atunci cantitatea de pietre scumpe exploatate aci a mersu totu crescîndu, ast'felu că astadi aplicîndu-se la exploatare mijlocele, de care dispune sciint'ia moderna, productiunea cîmpurilor de diamantu întrece productiunea totala a tuturoru celoru-alalte mine de diamantu din universu.

În cursulu anului 1887 productiunea Africeii de Sud a fostu de 3,646,890 carate,¹⁾ adeca o valóre de una suta milióne franci.

În acel'asi tîmpu productiunea în Brasili'a, Indi'a si Rusi'a merge totu crescîndu, ast'felu, că valóreá diamantului scade în proportiune cu enorm'a cantitate de aceste pietre, care începe a inundá lumea.

Se póte întîmplá, că pâna cîndu inventatiilor voru obtîné diamantulu artificialu, valóreá acestei pietre va deveni mica de totu si mod'a va condamná unu giuvaeru, pe care sí-lu va poteá procurá ori-ce punga.

Pâna atunci inse, valóreá diamantului este destulu de respectabila. Ast'felu caratulu de diamantu brutu, impropriu pentru taiere, se vinde cu 30—40 franci; déca este bunu de cioplitu si bucat'a cîntaresce mai puçinu de unu caratu, se vinde cu 48 franci caratulu, ér déca bucat'a e mai grea de unu caratu, obtînemu pretiulu ei multiplicîndu patratulu greutatéii cu 48. Ast'felu unu diamantu bunu de cioplitu si de 2 carate va costá $2 \times 2 \times 48 = 192$ fr.

Cîndu pétr'a este cioplita, valóreá ei este de patru ori mai mare decátu a unei'a brute de ace'asi greutate.

Pretiulu inse mai variéza si cu frumset'ia pietrei. O pétr'a frumoá de unu caratu nu se vinde mai josu de 250 franci, ér cîndu trece preste caratu se înmultiesce éraii patratulu greutatéii cu 250. Unu diamantu de 5 carate de acésta categorie ar' costá dar' $5 \times 5 \times 250 = 6250$ fr

Nici chiar' modulu acest'a de-a calculá nu este generalu. Suntu pietre exceptionale, a căroru valóre este cu multu mai mare, decátu

ar' resultá din calculu. Ast'felu regentulu, care cîntaresce 136 carate, ar' trebui se coste $136 \times 136 \times 250 = 4,624,000$ franci, precîndu în realtate valóreá lui actuala se urca la díce milióne franci.

Fiindu-cá veii vorb'a de regentu, voiu povesti aci istori'a lui, care e destulu de curiósá

Pe la anulu 1717, cîndu în Franci'a guverná cá regentu ducele Filipu de Orléans, în tîmpulu minoritatéii lui Ludovicu XV, unu lucratoriu liberu din minele Mogolului gasi acestu diamantu sí-lu ascunse în corpulu seu cu multa dibacie. Apoi ísí făcú o taietura la pulpa, de unde sângele tiêşni în abundantiá. Din caus'a gravitatéii aparente a ranei, lucratoriulu fú scosu din mina, fára a mai fi supusu la mesurile de precautiune obicînuite — purgatiune etc — Cîndu remase singuru lucratoriulu, ascunse diamantulu într'unu locu mai siguru, apoi dupa cîtv'a tîmpu prefacîndu-se că nu mai e în stare se muncésca ísí cerú plat'a, pentru-cá se-si mascheze bogati'a, si trecú în Europ'a. Ajuugîndu în Engliter'a, vîndú diamantulu unu domnu Pitt, care printr'unu agentu 'lu oferí regentulu Franciei, pentru sum'a de patru milióne franci Regentulu dede $2\frac{1}{2}$ milióne si tîrgulu se făcú. Acestu diamantu, care primí numele de regentu, deveni diamantulu corónei franceze. Cu tóte aceste regentulu nu este celu mai mare diamantu din lume, de óre-ce marele duce de Toscana cîntaresce $139\frac{1}{2}$ carate, Orlov 193 si marele Mogol $279\frac{9}{16}$ carate. Mai mici decátu regentulu, suntu stéu'a Sudului cu $124\frac{1}{4}$ si Ko-Hi-Noor cu $82\frac{3}{4}$ carate.

Aceste síese suntu cele mai mari si mai frumoáe diamante din lume.

În stare bruta negresitu au fostu si mai mari, dar' prin cioplire au pierdu mai multu de jumetate din greutatea lor; au câscigatu inse ace'a stralucire focósa si acelu jocu de colori, care forméza totu farmeculu lor.

Cioplirea diamantelor, care în stare bruta sémena cu nisce bucati de cremene, este o operatiune fórte anevoiósá, de óre-ce se scie, că diamantulu este celu mai vértosu (dur) dintre corpurile cunoscute, asiá-dar' le róde pe tóte. Pentru-cá cioplirea se se póta esecutá, se întrebuintiéza totu pulbere de diamantu, care cu incetulu si printr'o frictiune energica poleiesce pétr'a.

Diamantele, de care amu vorbitu mai susu, suntu tóte transparente si în colóre. Joculu lor de colori se produce numai prin fenomenulu refractiunii. Se gasescu inse în natura si diamante colorate în rosa, verde, albastru séu galbenu, unele chiar' negre si opace.

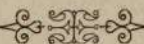
Diamantele negre se întrebuintiéza câte-odata si în art'a ingineriei, pentru perforarea stînciloru tari. Celelalte, afara de mici aplicatiuni în sticlarié — taierea sticlei — servescu aprópe esclusivu cá giuvaericale.

¹⁾ unu carat = 205 miligrame.

Acum, iubita cetitoare, dupa-ce ai aflatu tóte secretele diamantelor, vei privi desigur cu mai multa atentiune la inelele, cerceii, braçiarele si colanele, care impodobescu gîngasiu-ti corpu.

Incheiu, dorindu cá in aceste sîruri se găsesci macaru unu palidu reflexu din sclipirile focóse ale pietrei favori'e.

JOSIF POPESCU.

Romanulu.

Vulturu ageru e Romanulu plutitoriu pe-ariپی de vîntu,
Ce cu umbr'a-i colosala adumbresce unu pamîntu,
Iar' conturile-i maretie se resfrîngu pe ceriulu 'naltu,
Cîndu in cercuri triumfale, face grósniculu seu saltu...
Marea lata ogîndéza sborulu lui impunatoriu,
Si Carpatii suntu palate ástui falnicu domnitoriu,
Din a noptiei stele d'albe e coron'a-i de 'mperatu,
Si pe noru tivitu cu auru este tronu-i asiediatu. —
...Audi lume si te 'nchina!... Plecáti fruntile popóra!
Vulturu ageru e Romanulu, ce cu capulu prin ceriu sbóra!

G. SIMU.

Iubiáu

Iubiáu amêndoi, dar' nici unulu
Iubirea se-si spuna nu vreáu;
Priviáu anulu spre-altulu cu ura,
De-amoru inse mai se topiáu

In fine, ah, se despartira,
In visu póte s'au mai vedíutu;
De multu amêndoi ei murise,
Si nu credu, cá vre-unu-a sciutu.

(H. Heine.)

JOSIF POPESCU.

Vino la senu-mi. . .

Vino la senu-mi copila iubita,
De-a prunciei dile se-ti cântu,
Cá 'n téneretia cea fericita
Aceloru dile ce nu mai suntu.

Si fruntea-ti alba, blându adiata
De bórea dulce a mândrei seri,
Lasa-me draga cá alta-data
Se o incununu cu sarutari.

Vino cá vremea in sboru se duce,
Vino cá mâne póte murimu;
Si-acésta viétia atátu de dulce
Nu este modru s'o mai gasimu.

Cá-cí de esista si fericire
Si viétia dulce in acestu traiu —
Le-afi singuru num'a 'n iubire,
Iubirea este-a viétiei raiu.

V. B. MUNTENESCU.

DIVERSE.

Cronica. — Anu nou fericitu oftamu toturoru amiciloru si benevoitoriloru nostri si preste totu toturoru Româniloru de pretotindenea!

Aniversarea născerei M. S. Regin'a Romaniei s'a serbatu in Bucuresci cu mare solemnitate. Cu acésta ocaziune Ministrii Romaniei, fericitându-o in corpore, i-au offeritu unu cosiu de flori. Regin'a s'a intretienutu cu densusi, agraindu-i pre fie-care cu multa affabilitate, si vorbiadu-le si de nóuele s'ale lucrari literarie cu cari are se ósa la publicitate in curêndu.

Regin'a Romaniei traduce pe limb'a englesa una collectiune frumósa de poesii poporale române adunate de domnisor'a de curte Elen'a Vacarescu. — Asemenea preste puçinu va scóte la lumina in traducere proprie germana scrierea despre „Vechile obiceiurisimoravuri românesci” detorita domnisoriei Elen'a Vacarescu.

Carmen Sylva — premiata. Academi'a francesa a acordatu Reginei Romaniei o medaila de auru cá premiu pentru opulu „Pensées d'une Reine” in siedintia publica tîenuta la sfêrsitul anului trecut. Cu acésta ocaziune dl. Camille Douceti a discus „Pseudonimulu Carmen Sylva fórte celebru in Bucuresci si in Paris ne este cunoscutu tuturor. In opulu premiatu se afla in adevuru cugetarile unei regine, care amica a literiloru si a artelor, filosofu si poetu, femeia inainte de tóte, care pare cá vorbesce de ea ins'a-si, cîndu dice: „Suntu femei maiestóse si pure cá lebed'a; atinge-le: vei vedé penele loru sburlindu-se o clipa, apoi se voru departá in tacere pentru a se ascunde in midiloculu valurilor.” Maiestatea Vóstra se nu se departeze si penele albe ale Maiestatiei Vóstre se nu se téma de a fi atinse. Ce'a ce a-ti scrisu cu atât'a gratie, ce'a ce spiritulu Maiestatiei Vóstre amabilu le-a dictatu cu atât'a gîngasie, a avutu la academia o primire, ce Regin'a nu o reclama, dar' pre care autorulu o merita pentru noblet'a sêmtieminteloru si pentru distiactiunea stilului de o fientia rara si de o elegantia cu totulu francesa.”

Principele Ferdinandu de Hohenzollern, fraatele regelui Carolu I. si presuntivulu clironomu alu Tronului regalu alu Romaniei inca in decursulu anului acestuia va se íee in casatoria pre una princesa din casa domnitoria englesa si apoi se va stabili in Bucuresci.

In Turci'a a fostu numitu ministru de finaciua Agop pasia, care e primul crestinu ce a ajuusu la atare positiune in acésta tíera mahomedana.

Logodna la curtea imperiala-regala a Austro-Ungariei. Flic'a cea mai ténera a Monarchului nostru, archiduces'a Mari'a Valeri'a s'a logoditu cu archiducele Franciscu Salvator, alu

doile fiu alu archiducelui Carolu Salvator de Toscana, verulu secundariu alu Monarchului nostru. Mirés'a s'a nascutu in 23 aprilie 1863, ér' mirele in 21 aug. 1866. Mirele e locotenente sup. dragonieru si frecuentéza inca scól'a sup. militara; áua la 1890, cându absolvându acésta scóla, va conduce la altariu pre alés'a s'a

Dlu Joanu Bianu, distinsulu nostru compatriotu, abia in vrêsta de 31 ani, suplinesce la catedr'a de filologie comparativa dela Universitatea din Bucuresti pre eruditulu B. P. Hajdeu.

Dlu Alesandru Onaciu, jude la tribunalulu regiu din Brasiova, a fostu numitu jude la tabl'a regia judecatorésca din Muresiu-Vasarheiu. — Primésca patriótulu si amiculu nostru sincerile nóstre felicitari la acésta maintare bene-meritata!

Acte de binefacere. In dilele trecute s'a inmorméntatu soç'ia decedatului Joanu Otetelesianu si conformu testamentului, ce l'a fostu facutu acestu boeriu generosulu alu Romaniéi averea, s'a intréga are se servésca pentru infiintárea unui institutu românú de fete, caror'a li se va da o crescere si educatiune de bune mame, fara pretensiuni si luesu; — ér' prisosulu proventului anualu are de a se capitalisá spre a se inzestrá fetele esíte din acestu institutu cu câte dóue sute de galbini fie-care.

Dómn'a F. Veres n. Susan'a Cseh de Al-Csernatony a daruitu pe séma celoru trei parochii románe si dóue magiare din Ocn'a Sibiului 6000 fl. adeca pentru fie-care câte 1200 fl. v. a.

Baremi de-ar' aflá multi imitatori!!

Lugosiulu, acésta mare comuna locuita in mai mare parte de románi si germani, s'a prefacutu cu diu'a de 1 Ianuariu a. c. in orasiu cu magistratu regulatu.

Armat'a Austro-Ungariei. Proiectulu prezentatu dietei ungare norméza contingentulu recrutfiloru din Ungari'a cu 42,711 (pána acum 39,552) soldati, ér' contingentulu pentru armat'a teritoriala cu 12,500 barbati. — Armat'a teritoriala (honedímea) va poteá fi intrebuintata si afara de tierile corónei. Contingentulu de recruti pentru armata e de 103,100 barbati, care impartitu dupa populatiune se vine pe Austri'a 60,389, ér' pe Ungari'a 42, 11. Contingentulu austriacu e dar' cu 17,678 mai mare.

Asentarea in anulu 1889. In anulu acest'a voru fi chemati la asentare tinerii nascuti in 1869, 1868 si 1867; conscripti'a inse va fi a se estinde pentru tóte eventualitatile si asupr'a clasei de etate a patr'a (1866). Asentarile se voru face dupa districte indata cu inceputulu primaverei.

Notitie. — In potriv'a arsuriloru. Pentru a impuçiná dorerile priciunite de diferite arsuri, trebe a le feri de contactulu cu aerulu, ungându-le cu untu-de-lemnú ori alte oloiuri. Foile flórei de crinu, tiênute in sticle cu gátulu largu in untu-de-lemnú bunu de masline, puse pe arsuri, nu numai cá facu de incetéza dorerea, dar' le sí vindeca. Cându crinii suntu in floriti, ori-cieue 'si

póte face mic'a s'a provisiune de asemenea untu de crini, care e mai bunu coatr'a arsureloru chiar' si decátu balsamurile cele mai scumpe. De asemenea se póte potolí si vindecá repede ori-ce arsura la degete, déca se inmóie cátu de desu in apa caldúta.

Licidulu luminos. — Puneti o bucata de fosforu intru-o sticlúta plina cu untu de cuişóre; acésta substantia apare totu-de-a-un'a luminósa, déca se astupa in intunerecu. — Cu o ast'feliu de sticlúta se esecuta diferite esperientie placute. — Scrieti pre chartia négra diverse cestiuni si taiati literile, punédu acésta chartia pre sticlúta: — literile taiate aparú luminóse. Asemenea se punu si respunsurile pre cealalta parte a sticlútei, ascundiédu-le. Se potú aretá, totu ast'feliu, arbori, animale si diferite fantasme.

Bibliografia. — Abia in dilele trecute ne veni la mána o carte nu puçinu curiósa scisa in limb'a magiara de Dr. Réthy László sub titlulu: „Az oláh nyelv és nemzet megalakulása“ vá se dica „Formarea limbéi si a natiunei valache.“ Cartea care e dedicata memoriei lui Kopitár sí Roesler — scrietori cunoscuti despre spiritulu, afectiunile cu cari au scrisu acesti'a despre romani, — se estinde pe 269 pagine sí e impartita in XI capete, in care scrietoriulu se opintesce din tóte poterile a contestá totu ce a recunoscutu istori'a in decursulu seculiloru despre vechimea si romanismulu genuinu alu natiunei románe.

Foile románe abia au luatú cunoscúntia despre acésta aparitiune curiósa, — pâna acum'a nu scimú se se fi ocupatu mai cu de-adinsulu de dèns'a, — dreptu-ace'a ne-amú propusu, — déca nu cumv'a ne voru preveni altii, — se o facemu noi cunoscuta publiculu românú in unu síru de articlii scrisi sine ira et studio.

Invitare la abonamentu pe anulu 1889.

Iat'a treispredícea óra	Cá-cí déca spre norocire
Cu doru l'-al vostru caminu	Banii jacu sub mân'a Eí.
Cá cel maibunu „amicu“ iara	O! — atunci cu-a mea vorbire
Fàrà pregetare vinu...	Sciú cá cáscigu cátiv'a lei.
Cu ardóre si iubire	Româncuti'a carturara
Fidelu cá se ve rostescú:	Are sufletu angerescu, —
„Multi ani noi in fericire“	Ea nici cându nu e avara
Ve deie Tatalu cerescu!	La scopu nobilu, romanescu.

Bucuria se resara	Domnitia multu adorata,
Pe-al vietiei vostru plaiu. —	In ochi cu tainici luciri,
Nici o clipa trista-amara	Indrépta spre mine-odata
Nu ve strice bunulu traiu!	A t'ale blânde priviri...
Ci alu fericirei sóre	Iat'ací spre abonare
Ve lucésca ne'ncetatu, —	Iti tindu unu jurnal frumosu,
Se vedeti cu-o suava-amóre	Sciú ca dulce desfatare
Alu vost' doru realisatu!	Iti va dá si-n t'empu doiosu!

Dar' me rog cu voce-alésa.	Iara déca aci-'a casa
— Asú dorí ántáiu a scí —	Preste bani Domnu-i stapénu,
Care-ací-i mai mare 'n casa,	Atunci vorb'a mea alésa
Când viu blându a ve vorbí!?	Lui i-o 'ndrept cá la-un român;
Va se dica chei'a mica	Si-lu rogu cu voce cinstita
Dela cass'a cea cu bani	Se nu seuite cumva
E la Dómn'a trumosca?..	Pentru Dómn'a lui iubita
Ori la Domnul sta de ani? In curendu a aboná	

Amiculu Familiei.

Mare concursu.

Găcitura silabica pentru abonenti si neabonenti.

Compusa de I. V.

a. a. a. a. an. ar. au. ba. be. be. be. ca. ce. clid.
cu. cu. de. de. dis. do. e. e. e. gan. gi. i. is. li. li.
li. ne. nic. no. no. o. pi. ra. ra. ra. ral. rat. re.
roc. sar. scu. se. se. ta. tiar. tur. u. u. us. vi. vi.

Din silabele acestea sunt a se compune 18 cuvinte cu intielesulu indicatu mai josu. — Literele iuitile si cele finale inca dau cuvinte cu intielesu, pe cari inse nu le insemnamu aici.

Cei ce voru deslegá bine voru dobândi:

O actiune dela Albina
seau un cal de calarit.

1. Unu erou elinu.	10. Filosu si matematicu grecu.
2. Riu alu Seinei.	11. Serviciu ddiescu.
3. Orasiu in India.	12. Otrava.
4. Munte in Severin.	13. Orasiu in Pirenei.
5. Unu scriitoriu popularu románu.	14. Partidu politicu.
6. Ventu mare.	15. Provincie in Americ'a sudica.
7. Ce-si poftesce fie-care	16. Riu in Bavari'a.
8. Omu ce a sburatu preste mare.	17. Orasiu in Itali'a (baltalia 1799.)
9. Unu rege dacicu.	18. Munte biblicu.

Terminulu de deslegare e 15 Februarie a. c.

Glume. — Remediu contra cholerei. — Cunoscutulu satiricu germanu, Saphir, povesteste urmatorea intemplantare.

Pe la anulu 1830 in München erá mare téma de cholera; epidemia bántuía cu furie o parte a Germaniei, in Hamburg mai cu séma.

Intr'o dí vine la Saphir unu prietinu, pe care de multu nu-lu vediuise. Se imbraçisiéza, stáu de vorba vre-o óra. La plecare prietenu lu dice: — „Ce bine mi pare, cá am scapatu teaféru din Hamburg; in cas'a, in care siedeám, murisera síese ómeni de cholera.“

Atátu í-i trebuía lui Saphir, care erá unu fricosu si jumetate. Abiá plecá prietenu lu si Saphir incepú se sémntia doreri; dupa câteva'a ceasuri erá convinsu, cá s'a bolnavitu de cholera; — se puse in patu si trimise dupa d-rulu Koch, cu care erá bunu prietenu.

— Casulu teu e caracteristicu, díse doctorulu; am se-ti prescriu cev'a.

Koch se asiediá la mésa si scrise; apoi dete retíet'a lui Saphir, dicéndu-i se cetésca. — Saphir ceti:

„Recipe: „Esci unu dobitocu, unu magariu, unu peccatosu.“

— Retíet'a acést'a, — díse doctorulu, — ai se o cetesci la fie-care patrariu de óra, apoi la fie-care jumetate de óra, pâna-ce te vei insanetosiá.

Apoi chemá pe servitoriulu lui Saphir si-i díse:

— Déca stapénulu teu nu va urmá ordinulu meu, atunci pe respunderea mea, se-i spui din patrariu in patrariu de óra: — „Esci unu dobitocu, asiá a spusu doctorulu.“

Si Saphir s'a insanetosiatu. — Remediulu ac st'a, — díse elu singuru, — e infalibilu; numai cá trebuie se credi in elu.

Gustu copilarescu. Se bolnavise mic'a Elenutiá si ise aduse sirupu dulce cá se bé.

Ioanelu care gustase sirupulu se apropie de sorióra-i bolnava si-i dice:

— Sorióra draga, lasa-me se fiu eu bolnavu in locul tuu.

Nevasta crutiátoria. —

In díu'a urmatória cununieí ténér'a parecchia converséza cu multa dragoste. Intre altele, barbatulu observa: — Acum suntemu intru adevéru deplinu fericitu, si cá se nu fie conturbata nici-cándu fericeia nóstra prin nimicu, nu avemu decátu a traí cu crutiére — impartíendu bene miculu salariu de 1200 fl. cá se ne ajunga pe tóte.

Nevasta: Si eu asiá am cugetatu, si vei vedé ce soçia crutiátoria tí-ai aflatu in mene. De mâne voiu sí incepe o economia cátu se póte mai rigurósa intru tóte, — acum inse vina de-mi cumpera garnitur'a de brilliantu ce vedíuse-mi in dílele trecute in galantaríulu aurariului din strad'a X.

Proprietariu, Redactoru respundietoriu si Editoru: NICOLAE FEKETE-NEGRUTIU.

Gherl'a. Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu 1889.